

Krav til sosial bærekraft i norsk fiskerinæring

FOTO: OLE AASHEIM © NOFIMA

RAPPORTEN:

*Denne brosjyren er basert på rapporten:
Krav til sosial bærekraft i norsk fangstbasert fiskerinæring.*

Link for nedlasting: www.nofima.no/publikasjoner

Kontakt: Prosjektleder Pirjo Honkanen, Nofima, pirjo.honkanen@nofima.no

Mobil: 915 94 520

Finansiert av:

PROSJEKTGRUPPE:

Pirjo Honkanen
FORSKNINGSSJEF
Nofima

Bjørg Helen Nøstvold
FORSKER
Nofima

Anne Mette Ødegård
FORSKER
Fafo

Kontakter i FHF:

Berit Anna Hanssen
FAGSJEF

Krav til sosial bærekraft

Historier om svært dårlige arbeidsforhold for fiskere, spesielt i Sørøst-Asia og Storbritannia, har aktualisert temaet sosial bærekraft. Arbeidstaker-, menneskeretts- og miljøorganisasjoner er aktive pådrivere for å få på plass en form for dokumentasjon av sosial bærekraft. Store kunder, spesielt i Storbritannia, stiller i stadig større grad krav til sine leverandører om dokumentasjon av forhold knyttet til lønn, helse, miljø og sikkerhet, samt fravær av tvangs- og barnearbeid i hele verdikjeden.

FHF-prosjektet «Krav til sosial bærekraft i norsk fangstbasert fiskerinæring» etablerer et kunnskapsgrunnlag for sertifiseringsordninger for sosial bærekraft i fangstbasert fiskerinæring. Hvilke krav har kundene? Hva inneholder eksisterende standarder? Hvordan er norsk regelverk i forhold til internasjonale frivillige standarder? Og ikke minst: Hvordan bør norsk fiskerinæring forholde seg til krav til sosial bærekraft? Prosjektet tar for seg den fangstbaserte delen av næringen og fiskeindustrien på land, men omfatter ikke havbruksnæringen.

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

Standarder/Sertifiseringsordninger

Mange av standardene som inkluderer sosial bærekraft baserer kravene på ILO konvensjoner.

International
Labour
Organization

Sertifiseringsordninger som ble vurdert:

Responsible Fishing Scheme (RFS)

Et frivillig fartøybasert sertifiseringsprogram med spesiell oppmerksomhet på velferd for fiskere, og ansvarlig fangstbehandling. Sertifiseringen gjelder fartøy og skipper i Storbritannia, men en internasjonaliseringsprosess er satt i gang.

Viktige temaer om sosial bærekraft er:

- Sikkerhet og helse
- Tvangsarbeid, barnarbeid, lønn, organisasjonsrett, kollektive forhandlinger, diskriminering, arbeidstid
- Opplæring og utvikling
- Dokumentere at man driver lovlig
- Fangstbehandling
- Hensyn til miljø

Friend of the Sea (FOS)

En frivillig internasjonal sertifisering for produkter som stammer fra bærekraftige fiskerier og akvakultur. Forbrukerlogo. Først og fremst et miljømerke, men ordningen har også krav til sosialt ansvar relatert til:

- Barnarbeid
- Minimumslønn
- Helse
- Sikkerhet

KRAV

Sertifisering av økologisk mat, men har også sertifisering av bærekraftig fisk. En svensk ordning som er mest utbredt i Norden. Forbrukerlogo. De norske hovedfiskeriene for torsk, hyse og sei (Norskehavet og Barentshavet) er godkjent av KRAV. Fiskere, industri og handelen kan søke om KRAV- godkjenning på produkter fra disse fiskeriene. Bestemmelser for sosial bærekraft som gjelder for alle ledd:

- Rett til organisering
- Arbeidskontrakter
- Diskriminering
- Lønn
- Arbeidstid
- Helse og sikkerhet

Naturland wildfish

Internasjonal medlemsorganisasjon som sertifiserer økologisk mat, og produkter fra bærekraftige fiskerier. Forbrukerlogo. Sertifiserer per i dag småskalafiskerier. Er i hovedsak et miljømerke, men følger ILO- konvensjonene for sosiale forhold:

- Menneskerettigheter
- Tvangsarbeid
- Barnearbeid
- Organisasjonsfrihet
- Diskriminering
- Helse og sikkerhet
- Velferd

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

**Social Accountability
(SA8000)**

En frivillig standard for sertifisering av lokaliteter. Ren sosial bærekraftsertifisering basert på FN og ILO-konvensjoner om menneskerettigheter og arbeidsforhold. Sertifiserer ikke fiskebåter, kun landbasert industri. Krav relatert til:

- Barnearbeid
- Tvangsarbeid
- Helse og sikkerhet
- Rett til organisering og felles forhandlinger
- Diskriminering
- Verdighet og respekt
- Arbeidstid
- Belønning

**Marine Stewardship
Council
(MSC)**

Standarden som i dag er mest benyttet for å dokumentere miljømessig bærekraft, Marine Stewardship Council, er i en konsultasjonsprosess for å inkludere sosial bærekraft i standarden. Denne prosessen forventes å være ferdig i 2020. MSC tar sikte på å lage krav på:

- Barnearbeid
- Tvangsarbeid

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

Norsk lov- og avtaleverk

Den norske arbeidslivsmodellen gjør virksomhetene ansvarlige for å ivareta viktige oppgaver som arbeidstakerrettigheter, inkludert helse, miljø og sikkerhet (HMS). De omfattende reguleringene er basert både på lov og tariffavtaler. Lov- og avtaleverket er utviklet siden begynnelsen av det forrige århundret, og det har skjedd en gradvis harmonisering av lovgivning på land og hav innen fiskerinæring.

Gjennom EØS-avtalen (trådte i kraft i 1994) er Norge også forpliktet til å implementere EUs direktiver og avtale-reguleringer på arbeidslivets område. Hovedregelen er at EU fastsetter minimumsregler og at det enkelte land kan velge å ha strengere regelverk. Sentralt for fiskerinæringen er ILO-konvensjon 188 om arbeidsvilkår i fiskerisektoren som ble vedtatt i 2007.

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

Tema	Lov
Forbud mot tvangsarbeid	Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven). LOV-1999-05-21-30
Forbud mot barnearbeid	Arbeidsmiljøloven (§11-1) skipssikkerhetsloven (§ 18)
Helse, sikkerhet og arbeidsmiljø	Arbeidsmiljøloven (§1-1) Skipsarbeidsloven (LOV2013-06-21-102) Skipssikkerhetsloven (§ 17, § 19) Forskrift om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for de som har sitt arbeid om bord på skip (FOR-2005-01-01-8)
Opplæring	Arbeidsmiljøloven (§3-5) Forskrift om sikkerhetsopplæring for (§ 3, FOR-1989-02-10-88)
Arbeidstid og hviletid	Arbeidsmiljøloven (kap. 10: §§10-1 – 10-13) Forskrift om arbeids- og hviletid på fiske- og fangstfartøy (§ 7, FOR-2003-06-25-787)
Lønn og pensjon	Lønn er i hovedsak et ansvar for partene i arbeidslivet i det norske systemet. For fiskeindustrien på land er det innført en allmenngjort tariffavtale, fra 1. februar 2015. Fiskerne får i hovedsak betalt i form av lott (andel av fangst), men det er også bred tariffdekning i fiskeflåten. Skipsarbeidsloven (fastlønn) Lov om pensjon for fiskere
Arbeidsavtaler og tilknytningsform	Arbeidsmiljøloven (§14-6, §14-9, §14-12) Skipsarbeidsloven (§ 3-1) Forskrift om arbeidsavtale og lønnsoppgave for skipsarbeid (FOR-2013-08-19-1000)
Medbestemmelse	Arbeidsmiljøloven Forskrift om arbeidsmiljø mv på skip
Oppfølging og ansvar	Arbeidsmiljøloven (§ 2-1, § 2-3); kap. 6 Skipsarbeidsloven (§ 2-2 (1))

Kundekrav

Intervjuer av nøkkelinformanter og gjennomgang av supermarketers og produsenters nettsider bekreftet at det er økende fokus på sosial bærekraft i markedet, særlig i Storbritannia, Tyskland og Frankrike. Først og fremst handler dette om rettighetene til egne ansatte. Dernest tiltak for lokalsamfunnet de befinner seg i. «Corporate responsibility» frontes hos flere, da i form av antikorrupsjon og verdig behandling av alle leverandører. Og til slutt har noen ytterligere tiltaksom skal i vareta vilkårene til de ansatte hos deres leverandører, gjennom verdikjeden helt bak til primærprodusenten.

For kundene er det viktig at en sertifisering eller dokumentasjonsordning er basert på

1. Enighet i alle deler av næringen.
2. En grundig Risikovurdering som kartlegger sannsynligheten for brudd på lovverk eller standard, inkludert sanksjonsmuligheter ved brudd på disse.

Kundene mener at en ordning:

- Må omfatte mer enn fravær av barnearbeid og slaveri
- Må ha full åpenhet i prosessen
- Må ikke omfatte en ny forbrukerlogo
- Må ha full sporbarhet
- Bør ha et prinsipp om «chain of custody», det vil si at den omfatter dokumentasjonskrav for hele verdikjeden
- Bør baseres på en egenkontroll da kontroll av fartøy på havet ikke er gjennomførbart
- Bør ha en form for uavhengig tredjeparts kontroll av egenkontrollen
- Kan baseres på en gruppesertifisering

FOTO: BJØRG HELEN NØSTVOLD, NOFIMA

Anbefaling

De fleste vil være enige i at norske arbeidsforhold er gode, og er i hovedsak fullt kompatible med de standardene som er omtalt. Likevel er det grunn til å påpeke at internasjonale kunder trolig trenger en forenklet, systematisk og troverdig dokumentasjon på norske vilkår».

Basert på gjennomgang av de ulike standardene, norsk regelverk og kundekrav, anbefales følgende:

- Det anbefales sterkt at det norske miljøet kommer sammen for å meisle ut forslag til et dokument som viser hvordan sosial bærekraft ivaretas i hele verdikjeden i Norge. De internasjonale standardene for sosial bærekraft er foreløpig bare i støpeskjeen, og ved å være tidlig ute kan man sette agendaen og ha innflytelse på sluttresultatet. I tillegg kan et slikt dokument gi norsk sjømat en konkurransefordel. Representanter fra både båteiere, fiskere, landindustri, arbeidstakere og eventuelt også kontrollmyndigheter bør delta. En grundig risikoanalyse bør ligge i grunnen for å vise at sannsynligheten for brudd på kriteriene er liten. Det er viktig å vise hvordan forholdene kontrolleres, og hvilke sanksjonsmuligheter som foreligger i dag. Det å bruke nasjonalt lovverk som bakgrunn gjør at man kan vise til sanksjonsmulighetene som finnes ved lovbrudd. Dette mangler de frivillige standardene.
- Et slikt felles dokument fra de norske aktørene kan brukes som grunnlag for å lage en egen norsk standard, som må diskuteres med kundene for å sikre legitimiteten. Det finnes en del andre standarder eller veiledning til hvordan man kan implementere sosial bærekraft i organisasjoner (Business

Social Compliance Initiative, Sedex, GRI). ISO26000 kan også brukes som veiledning for en standard.

- En annen måte å bruke en slik felles dokument er å påvirke utviklingen av de eksisterende standardene.

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

FOTO: FRANK GREGERSEN © NOFIMA

REFERANSER

- Glaser, M. & Diele, K. (2004). Asymmetric outcomes: assessing central aspects of the biological, North Brazil. *Ecological Economics*, 2004 – 49(3), 361-373.
- ILO (2013). *Caught at sea. Forced labour and trafficking in fisheries*. International Labour Organization. Geneva.
- ILO (2014). *Rules of the game. A brief introduction to International Labour Standards*. International Labour Organization. Geneva.
- Marshall, N.A., Fenton, D.M., Marshall, P.A. & Suffon, S.G. (2007). How resource dependency can influence social resilience within a primary resource industry. *Rural Sociology*, 72(3), 359-390.
- Nøstvold, B.H., Kvalvik, I. & Young, J.A. (2014). *Bærekraftsertifisering og muligheter for norsk fiskerinæring*. Rapport 3/2014, Nofima.
- NOU 2016: 1, *Arbeidstidsutvalget – Regulering av arbeidstid – vern og fleksibilitet*.
- Olberg, D. & S.C. Trygstad (2007). *Organisasjonsendring – om moter, myter og praksis*. I *Hamskiftet*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Parkes, G., Walmsley, S., Cambridge, T., Trumble, R., Clarke, S., Lamberts, D., Souter, D. & White, C. (2009). *Review of Fish Sustainability Information Schemes Final Report*. MRAG.
- Royal Greenland/Deloitte Sustainability (2015). *Seafood & sustainability. Influences on the buying behavior of seafood purchases*. Report. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/risk/Deloitte-CSR-RG.pdf>
- Symes, D. & Phillipson, J. (2009). Whatever became of social objectives in fisheries policy? *Fisheries Research*, 95(1), 1-5.
- Trygstad, Sissel C. & H. Lismoen (2008). *Fagbevegelsen og CSR*. Fafo-notat 2008:04
- Veldhuizen, L., Berentsen, P., Bokkers, E., & Boer, I. D. (2015). A method to assess social sustainability of capture fisheries: an application to a Norwegian trawler. *Environmental Impact Assessment Review*, 53, 31-39.
- Ødegård, Anne Mette (2014). *Arbeidsinnvandring og fleksible bemanningsstrategier i fire bransjer*. Søkelys på arbeidslivet 1-2/2014.